

OTEVŘENÝ DOPIS RADĚ ČESKÉHO ROZHLASU – PODNĚT K PROŠETŘENÍ

Žádáme o prošetření neblahé situace v Českém rozhlasu, který postupně přestává plnit svou veřejnoprávní funkci.

VÝCHODISKA

Obsahem společenského zadání média veřejné služby, v tomto případě Českého rozhlasu, je podle zákona poctivá a objektivní publicistika a zpravodajství, kulturní tvorba jednak uchováající klasická díla, jednak objevující nové tvůrčí počiny. V neposlední řadě obsah vysílání zprostředkovává dosažené poznání v oblasti vědy a výzkumu.

Politická publicistika a zpravodajství má zevrubně informovat a rozebírat konkrétní politické události. Současně má umožňovat posluchačům utvářet si vlastní názor a vytvářet v posluchačích účinný imunitní systém, který je ochrání před manipulací, a to i cestou poctivého politického vzdělávání.

V oblasti kultury pak posluchačům má ČRo zprostředkovat kulturní dědictví národní a světové; objevovat novou tvorbu, včetně té alternativní a z hlediska „poptávky“ zpravidla menšinové.

V oblasti vědy a výzkumu je žádoucí, aby médium veřejné služby především vyložilo podstatu vědeckého poznání a jeho aplikaci tam, kde se stává nejen předmětem odborných debat, ale i politického usilování. I to je jedna z cest, jak budovat v posluchačích imunitu vůči politické manipulaci, s níž se právě v těchto oblastech zdánlivě vzdálených mohou setkat (energetická politika, politika životního prostředí, zdravotní politika a podobně).

Z uvedeného úhlu pohledu tyto požadavky nejvíce splňují (respektive splňovaly) v oblasti politického zpravodajství, publicistiky a politického vzdělávání dnes již neexistující stanice Česko a Šestka. V oblasti kultury stanice Vltava a v oblasti vědeckého poznání rovněž dnes již neexistující veřejnoprávní stanice Leonardo.

Pro takové stanice je příznačná relativně nízká poslechovost. V součtu vyjmenované stanice dosahovaly trvale denního poslechu zhruba sto až sto dvacet tisíc posluchačů. Oproti Českému rozhlasu 2 (Praha) to představuje zhruba třetinu posluchačů. Povrchní pozorovatel by tak mohl usoudit, že tyto stanice jsou z hlediska posluchačského zájmu okrajové a pro svoji finanční náročnost neudržitelné. Zcela přitom takový pozorovatel pomíjí skutečnost, že se jejich působení vyznačuje multiplikačním efektem, jehož důsledky lze vypočítat pouze dlouhodobě (růst obecné vzdělanosti, normotvorný vliv na jazyk a politickou kulturu apod.). Pokud má efekt dosahovat očekávaného optima, je nezbytné u stanic takového druhu neslevovat z jejich programové náročnosti. Proto máme povinnost přispívat na provoz rozhlasu formou koncesionářských poplatků. Veřejnoprávní rozhlas je tak vyvázán z nezbytnosti klást na první místo postavení na rozhlasovém trhu (od něhož se u soukromých rozhlasových stanic odvíjí rozsah a objem inzerce, jediného jejich finančního zdroje) a soustředit se především na obsah a náplň společenské objednávky, závazně formulované zákonem.

Český rozhlas musí obstát v očích široké veřejnosti. Proto vedle zmíněných stanic provozuje i stanice vycházející vstříc momentální většinové poptávce a většinovému vkusu. Jsou to především Radiožurnál a Dvojka. První je zaměřena na informování zábavnou a nepříliš náročnou formou (infotainment) a po vzoru soukromých

hudebních stanic usiluje o to posluchači poskytnout i tak zvaný kulisový poslech. Druhá je zaměřena na nenáročnou zábavu. Obě stanice své denní posluchače však počítají ne na desetitisíce, ale na statisíce.

Těchto několik odstavců považujeme za nutné uvést úvodem, aby bylo zcela zřejmé, z jakých pozic naše úvahy vycházejí.

AKTUÁLNÍ SITUACE

Současné vedení Českého rozhlasu řízené generálním ředitelem Peterem Duhanem zcela ničí to, co nejvíce odpovídá poslání Českého rozhlasu tak, jak jej určil zákonodárce. Zrušení stanic Česko, Šestka a Leonardo a jejich nahrazení podivnou programovou směsí, jež se v éteru prezentuje pod nenápaditým názvem Plus, svědčí o tom, že se vedení ČRo hrubě prohřešuje proti poslání Českého rozhlasu. Svědčí též o odborné nezpůsobilosti vedení ČRo.

Jako dlouhodobí posluchači „malých“ stanic Českého rozhlasu (Česka, Vltavy a Šestky) jsme s obavami přijímali zvěsti o Duhanově plánu programově soustředit vysílání Česka, Šestky a Leonarda do jedné stanice. Ač laici v rozhlasové tvorbě, uměli jsme si přesto představit, že tento manévr může mít své opodstatnění. Za určitých okolností mohlo opravdu dojít spojením těchto tří stanic k výraznému synergickému efektu, k prohloubení programové nabídky směrem k ještě větší kvalitě a s potenciálem až sto tisíc denních posluchačů.

Byli jsme zklamáni, když Český rozhlas v březnu 2013 uvedl do éteru novou stanici. Především nás zaskočila programová skladba. Bylo patrné, že jejím tvůrcům vůbec nešlo o zvýšení kvality programu, ale o pouhé podbízění se posluchačům ve snaze se vlichotit povrchností a polobulvárním výběrem témat. Necháпали jsme zejména, proč Český rozhlas zaměstnává tolik odborníků na marketing. Start stanice byl provázen začátečnickými chybami. Vedení např. zcela ignorovalo, že při změně nabídky nelze eliminovat živou kmenovou poptávku. Ta je přece základem i poptávky budoucí a zdrojem jejího rozšiřování. Vedení tak dosáhlo toho, že mnozí kmenoví posluchači Šestky a Česka, tvořící spolehlivé posluchačské jádro intelektuálně orientované stanice, jednoduše odešli.

Nejvyšší poslechovost bývalé Šestky zaznamenával pořad Názory a argumenty. Jím Šestka své večerní vysílání začínala a ten také zůstal z původního vysílání Svobodné Evropy. Stejný formát, stejný rozsah, zlaté marketingové pravidlo. Co si ale máme myslet o dnešních programových tvůrcích, kteří ze zcela nepochopitelných důvodů tento vlajkový pořad s tradicí několika desítek let, jediný svého druhu na českém rozhlasovém trhu, zkrátili o dvacet minut a umístili kdesi uprostřed vysílání? Výsledek je zřejmý. Podle posledních průzkumů poslechovosti počet denních posluchačů stanice Plus, místo aby v důsledku programové synergie narostl, klesl na třetinu počtu všech tří zlikvidovaných stanic.

To je jen jeden příklad. Mohli bychom se rozepisovat o poklesu úrovně zpráv i o jiných pořadech. Hodnocením pořadů se na podzim 2013 zabýval Klub přátel Šestky – viz zde. Tento trend dodržují i programové změny platné od 2. ledna 2014.

Stanice Plus se vlivem programového schématu a zásahů do jeho naplňování stala obsahově plochou, v některých případech doslova zhloupla, což samo o sobě je výraz toho, jak si neváží Český rozhlas kmenových posluchačů zrušených stanic, posluchačů vyznačujících se vysokými nároky na intelektuální úroveň a kvalitu vysílání.

Český rozhlas kdysi působil i jako spolutvůrce normy obecně užívané češtiny a byl nositelem její kvalitní a nápadité podoby. Klíčovou součástí novinářské úrovně nebylo napsat článek, zprávu, ale opatřit je stručným, jazykově kvalitním a podstatu postihujícím titulkem. Totéž platí i o názvech pořadů. Jaký asi může mít vliv název jednoho z náboženských pořadů Zaostřeno na duši? Má rozebírat duchovní podstatu víry? Neznámí lidoví autoři raně novověké skladby Hádala se duše s tělem se musejí hrůzou obracet v hrobě.

Po roce 1989 se Český rozhlas vzpamatovával z ran, které mu uštědřila husákovská normalizace. Díky jeho prvnímu řediteli Vlastimilu Ježkovi se zbavil dosavadního centralistického uspořádání a pyramidálního řízení, v němž jednotlivé programové segmenty byly soustředěny do tak zvaných redakcí. Postupně vznikaly samostatné stanice s vlastním řízením, s vlastní personální a programovou pravomocí, zejména pak s vlastním rozpočtem. Jím mohly do přidělené výše podle obecně stanovených pravidel nakládat. Vedení rozhlasu včetně odborných ředitelů tu sehrávalo roli metodického, avšak ne faktického řízení. Tak byla přirozeným způsobem jednotlivým stanicím zajištěna jejich redakční nezávislost, nezbytná podmínka pro svobodu slova a svobodu tvůrčí, Podmínka, bez níž je existence veřejnoprávního rozhlasu nemá smysl.

Pod vedením Petera Duhana probíhá protiběžný proces. Jednotlivé programové segmenty jsou vyváděny ze stanic a soustřeďovány do tak zvaných center – obdoba kdysi tak proslulého redakčního systému. Stanice samy se dostaly do postavení subjektů, které sice mají naplnit programové schéma (mimořádně nadiktované shora, bez možnosti jakékoli, byť sebemenší, korekce), cestou „objednávek“ směřovaných jednotlivým centrům. Tvůrci v centrech – ať už jde o zpravodajce, publicisty, dokumentaristy či reportéry – jsou tak zcela odděleni od stanice, pro niž vykonávají práci, a stanice nemá nejmenší šanci jejich práci jakkoli koordinovat či do ní jakkoli zasahovat. „Tvůrčí“ činnost se odehrává v centru bez ohledu na názor vedení stanice, bez vazby na ráz dané stanice. Uvedený systém by možná našel své opodstatnění, kdyby stanice vládly alespoň financemi, jimiž se kryje jejich programová výroba, a ony rozhodovaly, zda ten či onen produkt zakoupí a kolik za něj zaplatí. Jenže Duhanovo vedení je nejen připravilo o tvůrčí týmy, ale i o finanční prostředky.

Stanice se staly vyprázdněnými entitami, zbavené fakticky (být formálně ne) práva do vlastní programové náplně mluvit. A to jak z hlediska jejího koncipování, tak z hlediska jejího konkrétního naplnění. Jediné, co je jim ponecháno, je odpovědnost za obsah vysílaného.

Provedená centralizace nejen vyprazdňuje ducha Českého rozhlasu. Připravuje stanice o jejich svébytný programový ráz a o určitou programovou konzistenci. Jde tu i o útok na svobodu slova a svobodu tvůrčí. Zlikvidovala zbytky redakční nezávislosti jednotlivých stanic Českého rozhlasu a vytvořila prostor pro nežádoucí zasahování do programu shora.

Jako dlouholetí posluchači Českého rozhlasu samozřejmě známe i redaktorskou práci Petera Duhana za mikrofonem. Ač nejsme odborníky, pouze zainteresovanými posluchači, opakovaně nás přesvědčoval, že v konkurenci s redakčními kolegy Šestky patří mezi podprůměr a podle toho vypadaly i jeho tvůrčí výkony. Daly se nanejvýš přetrpět. Skutečnost, že jako novinář patřil mezi podprůměr, nijak nevyklučuje, že jako manažer se mohl zařadit naopak mezi špičku. Ve vedení Šestky se dle našeho názoru nedopustil vážných pochybení. Dokonce z jeho iniciativy vznikl Klub přátel Šestky a my se mohli setkávat bezprostředně s tvůrci, s nimiž jsme se do té doby znali jen z éteru. Do jaké míry je s to zvládat vrcholné funkce v Českém rozhlasu si mohl navíc vyzkoušet v roli programového ředitele a prozatímního generálního ředitele. O to větší bylo naše zklamání, když byl s konečnou platností předchozí Radou Českého rozhlasu potvrzen ve funkci generálního ředitele.

Zneklidnila nás už skutečnost, že krátce po jeho nástupu z Českého rozhlasu odešla Hana Hikelová, jeho konkurentka na funkci generálního ředitele, vynikající rozhlasovou redaktorka a reportérka. Zasloužila se o vznik a rozvoj zpravodajské stanice Česko. Duhanův předchůdce Václav Kasík nikdy nelikvidoval svoji konkurenci, jež si dovolila stejně jako on ucházet se o funkci generálního ředitele. U Václava Kasíka jsme nikdy nezaznamenali, že by bránil redakční nezávislosti uvnitř Českého rozhlasu. Personální politika nového vedení ČRo je slyšet – z éteru téměř nebo zcela mizí hlasy dlouholetých přispěvatelů Šestky a Svobodné Evropy (Karel Wichs, Goranka Oljaca, Radko Kubičko), jako by se někomu stali nepohodlnými.

Za dva roky svého působení v roli generálního ředitele je Peter Duhan odpovědný za programové vyprázdnění rozhlasu. Ukázal, že není schopen obklopit se alespoň kompetentními spolupracovníky. Svědčí o tom vysoká fluktuace v nejvyšších funkcích rozhlasu. Za dva roky má rozhlas už druhého personální ředitele, což nepochybně podlamuje jakoukoli snahu o smysluplnou personální politiku dovnitř organizace. Má už druhého programového ředitele (náměstka), což svědčí o programové bezradnosti nejvyššího vedení rozhlasu. Za tytéž dva roky rozhlas už potřetí mění ředitele odpovědného za provoz a ekonomické řízení, což vyvolává obavy z toho, jak je nakládáno s penězi koncesionářů, tedy s penězi veřejnými, nad nimiž má jako první bdít Rada Českého rozhlasu.

Organizační centralizace rozhlasu je provázena i centralizací finančních prostředků. Programová nezávislost (samozřejmě v předem vymezených formátových hranicích) jednotlivých stanic Českého rozhlasu byla v dobách ředitelování Václava Kasíka podtrhována jejich finanční nezávislostí. Každá stanice disponovala vlastním rozpočtem a při respektu obecných pravidel rozpočtování v rozhlase mohl šéfredaktor stanice pružně reagovat na stávající naplňování programu, popřípadě na tvůrčí podněty, program obohacující i z hlediska ekonomického. Duhanovým působením se stal z hlediska řízení stanice „pátým kolem u vozu“.

Decentralizace financování programu byla do určité míry i zárukou širší kontroly nad užitím získaných finančních prostředků a bránila jejich případnému vrchnostenskému zneužití, popřípadě rozkrádání. Zpětná centralizace naopak způsobuje, že financování programu Českého rozhlasu je zcela neprůhledné. Je v rukou několika málo jedinců z vrcholného vedení rozhlasu a vzhledem k důvodným obavám o jejich odborné způsobilosti je na místě i obava ze zneužití jimi vytvořené situace. Naši obavu dokládá skutečnost, že po zrušení tří stanic (Šestka, Česko, Leonardo) ušetřené finance zmizely neznámo kde. Rozhodně se nestaly zdrojem posílení programové tvorby nové stanice Plus, jak bylo slíbeno v radou schválené koncepci. Podle našeho odhadu náklady na program této stanice by se neměly pohybovat o mnoho výše, než činily náklady na program zrušené Šestky.

Skutečnost, že v době, kdy Český rozhlas rozjížděl novou stanicí Plus, současně přistoupil k vytváření nové značky (loga) – k tak zvanému rebrandingu – naši obavu o nakládání s finančními prostředky koncesionářů jenom prohlubuje a podtrhuje. Tato akce, není jen výměnou značky, ale vyvolává postupně další a další investiční a provozní náklady sahající do výše několika desítek miliónů korun. Jestliže před zhruba dvaceti lety Český rozhlas změnil svoji obchodní značku (logo), dalo se to vysvětlit tím, že se chtěl odříznout od své neblahé minulosti. Důvod, proč Český rozhlas, medium veřejné služby, které své postavení na trhu má stvrzovat tím, že plní společenskou zakázku, ukotvenou v zákonu o Českém rozhlase, totálně změnil svoji značku, je z hlediska marketingového a ekonomického zcela nepochopitelný. Vyvolává dohady o možném „tunelu“ uvnitř financí rozhlasu.

SLOVO O SLOVĚ

Budečská 1169/39, Vinohrady, 120 00 Praha
IČO: 02188988 www.slovooslove.cz
slovooslove@volny.cz

Povinností Rady Českého rozhlasu je především dohlížet nad řádným užitím peněz rozhlasových koncesionářů, tedy peněz veřejných. Pokud však Radě unikají skutečnosti, jichž se dotýkáme v tomto dopise, pak je zřejmé, že si neplní svoji základní povinnost. Totiž hájit zájmy koncesionářů a bránit managementu v jeho možném úsilí si Rozhlas „privatizovat“. Samozřejmě, že Rada má daleko více informací, než bychom měli šanci získat my. Máme-li však podezření už na základě toho, co víme, že se v Rozhlase v dané chvíli děje, že ze strany vedení Českého rozhlasu v čele s Peterem Duhanem jde v tom lepším případě o naprostou odbornou nezpůsobilost, a to jak v oblasti řízení programu, tak i v oblasti řízení finančního, vedoucí k programovému i ekonomickému propadu rozhlasu, a v tom horším případě o zlý úmysl si rozhlas „privatizovat“, pak plným právem očekáváme, že Rada naše obavy veřejně a přesvědčivě rozptýlí, anebo zasáhne v zájmu koncesionářů vůči vedení rozhlasu a zabrání tak ještě horším následkům.

Žádáme o odpověď na tuto kritiku a prošetření podnětů.

V Praze dne 14. ledna, 2014

Výbor spolku SLOVO O SLOVĚ:

Jan Payne jan.payne@volny.cz

Zdeněk Řeřicha kytka1907@post.cz

Josef Zemek zemkuv@seznam.cz

Milan Haluška Milan5652@seznam.cz